

ПАРХОМЕНКО Валерій

д.е.н., професор, Заслужений економіст України,
член методологічної ради з бухгалтерського обліку
при Міністерстві фінансів України

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Вступ. З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна розпочала складний процес трансформації економіки та суспільних інститутів. Радянська система обліку, яка функціонувала в умовах централізованого планування, не відповідала викликам ринкової економіки. Однією з важливих складових цих змін став розвиток бухгалтерського обліку, який повинен був відповідати вимогам ринкової економіки та інтеграції країни у світову економічну спільноту. Це створило необхідність радикальних реформ, спрямованих на гармонізацію з міжнародними стандартами та підвищення прозорості фінансової звітності.

Результати дослідження. Здобуття Україною незалежності ознаменувало нову епоху в економічному житті країни. Розрив із радянською системою централізованого планування та перехід до ринкової економіки поставили перед державою ряд викликів, зокрема в сфері фінансового регулювання та бухгалтерського обліку. Система, яка діяла за умов командної економіки, виявилася неефективною для нових умов господарювання.

Реформування бухгалтерського обліку стало одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки, адже саме облікова система забезпечує якісну інформацію для ухвалення управлінських рішень, залучення інвестицій та прозорого функціонування бізнесу.

У процесі трансформації український бухгалтерський облік пройшов значний шлях: від адаптації до міжнародних стандартів до впровадження цифрових технологій та автоматизації облікових процесів. Ці зміни сприяли підвищенню ефективності управління підприємствами, прозорості звітності та інтеграції України у світову економічну спільноту.

Розвиток бухгалтерського обліку в незалежній Україні – це не лише відображення економічних і політичних змін, але й важливий крок у забезпеченні фінансової стабільності держави та її економічного зростання. Тому розглянемо детальніше етапи розвитку бухгалтерського обліку.

I етап – Перші кроки реформування (1991–1997 роки). Після проголошення незалежності Україна успадкувала радянську модель бухгалтерського обліку, орієнтовану на централізоване планування. Перші зміни у цій сфері були спрямовані на адаптацію системи обліку до нових економічних умов. Основними досягненнями цього періоду стало прийняття Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні (затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року №250), яке стало фундаментом для переходу до міжнародних стандартів. На цьому етапі

основною проблемою була відсутність достатнього кадрового потенціалу та методичних матеріалів, що відповідали новим реаліям.

II етап – Переорієнтація на міжнародні стандарти (1998–2004 роки). Ключовими рішеннями для здійснення змін у створюваній національній системі обліку стали прийнятий за поданням Уряду (і підготовлений Мінфіном) Верховною Радою України у першому читанні у 1998 році законопроект «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів (постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. №1706). У 1999-2001 рр. Мінфіном були затверджені 25 положень (стандартів) бухгалтерського обліку, форми і склад фінансової звітності та приміток до неї для підприємств і малих підприємств, 2 плани рахунків бухгалтерського обліку з Інструкцією по його застосуванню, Порядок подання фінансової звітності (постанова Уряду від 28.02.2000 р. №419), прийнятий вищезгаданий Закон України та біля 10 методичних рекомендацій щодо застосування нової нормативної бази бухгалтерського обліку. Це сприяло підвищенню прозорості фінансової звітності, що стало необхідним для залучення іноземних інвестицій. На цьому етапі почалося активне навчання бухгалтерів новим стандартам, проте процес впровадження супроводжувався труднощами, пов'язаними з нестачею досвіду роботи за міжнародними стандартами.

III етап – Поглиблення реформ та цифровізація (2005–2014 роки). Цей період ознаменувався поглибленням реформ, спрямованих на покращення фінансової звітності. Важливу роль у розвитку бухгалтерського обліку відіграла інтеграція України до міжнародних фінансових організацій. Крім того, стрімкий розвиток інформаційних технологій започаткував цифровізацію бухгалтерських процесів. Разом із цим виникли нові виклики, зокрема необхідність забезпечення кібербезпеки та підготовки спеціалістів із цифровими компетенціями.

IV етап – Сучасний стан та перспективи (2015–дотепер). Після 2015 року в Україні продовжується інтеграція бухгалтерського обліку з європейськими директивами, що стало особливо актуальним у контексті Угоди про асоціацію з ЄС. Важливим кроком стало законодавче переведення значної категорії підприємств на безпосереднє застосування МСФЗ. Сучасний бухгалтерський облік в Україні характеризується акцентом на автоматизацію, використання хмарних технологій та розвиток професійної освіти. Також значна увага приділяється впровадженню принципів сталого розвитку у фінансову звітність.

Попри досягнення, розвиток бухгалтерського обліку в Україні стикається з низкою викликів, серед яких: необхідність подальшої адаптації МСФЗ до національної специфіки; удосконалення нормативно-правової бази; підготовка висококваліфікованих фахівців; інтеграція інноваційних технологій.

У сучасних умовах активного впровадження цифрових технологій у сферу бухгалтерського обліку питання безпеки та конфіденційності стають критично важливими. Використання автоматизованих облікових систем, хмарних технологій, електронного документообігу та штучного інтелекту значно

спрощує і прискорює облікові процеси. Водночас це створює нові загрози, пов'язані з несанкціонованим доступом до фінансової інформації, кіберзлочинністю та витоком конфіденційних даних.

Забезпечення належного рівня конфіденційності й безпеки в бухгалтерському обліку сприятиме: зниженню ризику фінансових втрат через витік даних; підвищенню довіри інвесторів, клієнтів і партнерів; забезпеченню відповідності міжнародним стандартам, що полегшує інтеграцію у світові ринки. У контексті глобалізації та цифрової трансформації ці заходи мають стати ключовими пріоритетами розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Крім того, пропоную приділяти більше уваги прагматичному підходу при внесенні змін до стандартів бухгалтерського обліку та переглянути деякі зміни в нормативних документах, які є невиправданими, зокрема щодо необхідності повернення до імперативності норми про застосування Інструкції до плану рахунків для всіх підприємств, визначення собівартості реалізації у фінансовій звітності мікропідприємств.

Висновки. У цей період динамічної розбудови економіки голосно лунала потреба виходу на нові завдання і орієнтири системи бухгалтерського обліку і звітності задля впевненого крокування магістралями євроінтеграції і міжнародної торгівлі. Розвиток бухгалтерського обліку в незалежній Україні став відображенням глибоких соціально-економічних змін, що відбулися у державі з моменту проголошення її незалежності. Створена національна система регламентації бухгалтерського обліку, яка враховує специфіку ринкових відносин й орієнтована на міжнародні стандарти.

Прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», виконання урядової Програми з реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів забезпечило невідворотність інтеграції облікової політики до міжнародних стандартів та євродиректив, сприяє транспарентності фінансової звітності підприємств з одночасною потребою удосконалення інструментів забезпечення якості і достовірності обліково-фінансової інформації та прозорого і повного відображення господарських операцій підприємств і організацій.

Список використаних джерел:

1. Пархоменко В.М. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації і застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 8-9. С. 3-20.